

É R T E K E Z É S E K

A

TÁRSADALMI TUDOMÁNYOK KÖRÉBŐL.

KIADJA

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA.

NEGYEDIK KÖTET.

A II. OSZTÁLY RENDELETÉBŐL

SZERKESZTI

FRAKNÓI VILMOS

OSZTÁLYTITKÁR.

A M. T. AKADÉMIA
FŐTITKÁRI HIVATALA

BUDAPEST, 1878.

A M. T. AKADÉMIA KÖNYVKIADÓ-HIVATALA.

(Az Akadémia épületében)

3 13 6 02

TARTALOM.

- I. Szám. Visszapillantás közigazdaságunk egy negyed századára. Keleti Károlytól.
- II. Szám. Az összehasonlító jogtudomány és a magyar magánjog. Wenzel Gusztávtól.
- III. Szám. A szóbeliség, közvetlenség és nyilvánosság rendszere a polgári törvénykezésben, magyar szempontból. Tóth Lőrincztől.
- IV. Szám. Emlékbeszéd hodosi és kizdiai br. Sina Simon felett. Tóth Lőrincztől.
- V Szám. Az Országos jog és a particularis jogok közti viszony. Wenzel Gusztávtól.
- VI. Szám. Emlékbeszéd Szentkirályi Zsigmond lev. tag fölött. Jakab Elektől.
- VII. Szám. A telekkönyvi intézmény befolyása a tulajdonjog szerzésére és érvényesítésére. Zlinszky Imrétől.
- VIII. Szám. Bertha Sándor emlékezete. Tóth Lőrincztől.
- IX. Szám. Magyarország városai és városjogai a multban és jelenben Wenzel Gusztávtól.
-

EMLÉKBESZÉD

HODOSI ÉS KIZDIAI

BÁRÓ SINA SIMON

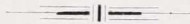
M. AKAD. IGAZG. TAG

FELETT

TÓTH LŐRINCZ

RENDES TAGTÓL.

Olvastatott a M. T. Akadémia 1876. május 29-iki ülésén.

BUDAPEST, 1876.

A M. TUD. AKADÉMIA KÖNYVKIADÓ-HIVATALA.

(Az Akadémia épületében.)

EMLÉKBESZÉD HODOSI ÉS KIZDIAI

báró SINA SIMON

m. akad. igazg. tag felett.

Azon nemeslelkü férfiúnak emlékezetét ünnepeljük ma, t. akadémia! ki a tudományok s magyar nyelv ezen palotájának megalapítására, melynek szilárd s diszes falai közt ma is összegyűltünk, mindenek közt legnagyobb összeggel járult. Nem kevesebb, mint nyolczvannégy ezer forint azon adomány, melyet Sina Simon báró, mai tiszteletteljes megemlékezésem tárgya, az akadémia lelkes elnökének, gróf Dessewffy Emilnek felszólítására, nagyszerű bőkezűséggel irt alá, s minthogy ez összeg az építés folytán, négy év alatt nyolcz részletben lett lefizetve, pótolta ezt még az időnként lejáró kamatokkal, összesen 14,700 forinttal, továbbá a teremnek festvényekkel díszítésére 3000 frttal, miszerint a m. akadémia házára összesen 100 ezer forintnál többet áldozott. Ez érdeme czimén választatott ő, mint különben is a tudományok és művészetek kedvelője s pártolója, — 1858. év december 19-én a magyar akadémia igazgató-tanácsának tagjává, s nyert alapos igényt arra, hogy neve, mely az emberiség javára s a közjólét és műveltség előmozdítására fordított egyéb igen jelentékeny áldozatainál fogva, a nagy nemzeti pantheonban oly előkelő helyen lesz felírva, különösen a magyar akadémia szűkebb körü walhallájában is megkoszorúztassék. — Mi mind, a kik tudjuk s érezzük, hogy nyelvében él a nemzet, s hogy »a tudományos emberfő mennyisége a nemzet igazi ha-

talma« dicsőnek s feledhetlennek fogjuk tartani azon férfiú emlékezetét, a ki legelső volt azok közt, kik a nyelv- és tudományok magyar palotájának felépítésére adakoztak, ki e nemzeti vállalat sikerének, nagy gazdagságával arányban álló nagy lelke sugallatát követve, egyik fő-főtényezője lett, — s a magyar nemzeti irodalomnak s művészetnek különben is mindenkor lelkes és áldozatra kész barátja volt, míg oly sokan hidegek s hűtelenek ma is, kiknek, vérök zománczánál s az őseik iránt tartozott kegyeletnél fogva is szent kötelességük volna híveknek és melegen ragaszkodóknak lenni.

Mielőtt e nemes életpályát, e ritka jó szívet s áldozatkészséget részletesebben ismertetném: némely eszméket fogok nem ugyan bővebben kifejteni, hanem csak futólag megpentegetni, melyek kiindulási pontokul szolgáljanak báró Sina Simon egyéniségének megítélésére.

A földszinét lakó emberfaj nagy tömegének hangyanyüzsgése, s a mindennapi kenyérért, az élet apró szükségéinek fedezéseért vívott folytonos küzdelmei és gondjai felett, a szellemi fejedelmeknek, a tudomány hőseinek, a nagy költők és művészeknek úgynevezett észaristocrátiáján kívül, mely vezet és tanácsol, bírál és lelkesít, s nem említve most a papi, katonai s hivatalnoki osztályokat, melyek külön tekintet alá jönek — két kimagasló elem tűnik fel a tömegből, a születési s a pénzaristocrácia, más szóval: a báró és a bankár. A báró alatt értem, legszélesb értelemben, a régi nemes faj sarjadékát, úgy az öt, mint a hét s kilenczágú koronával diszló nemes czímer tulajdonosát, az ősi nevére s vérére kevélyet, akár legyen ma is ura az öröklött nagy vagyonnak, akár tengjen ma már, őseinek haragos arczképei előtt, ha azok még el nem árvereltettek, keserű szükségben s physikai s erkölcsi nyomorban. — A bankár alatt pedig értem általában a kereskedelmi s iparos üzlet pénzgyűjtő emberét, az aranyborjú imádóját, igen sok alosztálylyal, a kis uzsorástól kezdve fölfelé a börzekirályig, ki államoknak milliókat kölcsönöz, s fejedelmekkel és miniszterekkel komázik.

Az észaristocrácia nagy hatalmának, mely többnyire összeesik a valódi, érdem-aristocráciával, ma már mindenki meghódol; a szegény pórkunyhóból vagy egyszerű polgár-

házból kikelt nagy államférfit, tudóst, szónokot, költőt és művészt, ha szívében egyenrangúnak nem tekinti s titokban talán gúnyolja is, de legalább külsőleg megbecsüli a születési aristocratia, s kincseit megosztja vele a pénzaristocratia.

De a más kettő, a báró és a bankár, régi s még ma is tartó versengésben s féltékenységben él egymással. — Mig amaz, a báró, hátrafordított arczczal, a múltba néz s annak letűnt emlékein mereng; ez, a bankár, csak a jelennek s jövőnek él, és fáradatlanul tölti pénzes zsákjait, vagy, helyesebben, tűzmentes szekrényeit, a részvények s váltók szentek-szentjét. — Amaz, az álmadozás és képzelődés, ez az anyagi próza embere; amaz a régi pergamen, a kard, a kamarás-kulcs és arany-sarkantyú, ez a bankok, a gyárak, gépek s vasutak hőse. Amannak kedvencz tudománya a heraldika s geneologia; ezé a pénzügytan. — Mig amaz, ezt megvetve, az embert a bárónál kezdi számítani, botorúl kevély a maga állítólagos kék vérére, s a leomlott vár romjaira, melyet egykor ősei védettek török-tatár ellen, az ősi kardra, melyet talán rozsdá emészt, s a porlepte sisakra, melyben talán egerék fészkelnek, és annál kevélyebb, minél távolabb áll a nemzedékek során attól, ki személyes érdemével szerezte a nemesiséget: ez, amazt titkon nevetve s gúnyolva, örül szerencsés üzletekben szerzett s összehalmozott kincsének, s egymásután magához szedi amannak ősi jószágait, kastélyait es sirboltjait.

Igy áll e két osztály egymással szemközt, eredeti, vegyitetlen, a korszellem által meg nem tört minőségében, csupán abban érteve egyet, hogy mindegyik birni akarja a túlsúlyt és hatalmat s hogy felsőbbségét a néptömeg felett fenntartani s azt magától elkülönözni mindegyik szereti.

A kiegyenlítő korszellem, a tizenkilencedik század fuvallata azonban meglehetősen közel hozá s összeolvasztá már ez ellenséges elemeket. A születési aristocratia előjogai ma már legnagyobb részben a történeti mult emlékei közé kerültek, s a jelenkor eszmeáramlata senkit sem tisztel már csupán azért, hogy ősei tiszteletre méltók voltak, ha ő maga személyesen s egyénileg, tiszteletet nem érdemel, bár ott, hol a tiszteletreméltó tulajdonok s érdemek, egyazon családban több nemzedéken át tündökölve, nagyobb sugárcsomót ké-

peznek, a tiszteletből is nagyobb adag jut. — Franklin szelid humorú, de a szeget fején találó számitása, melyet az Éj-
 nek-Amerikában felállítani szándékolt Cincinnátus-nemesség
 ellen világba bocsátott, s miszerint az érdemes véreszméje
 edemtelen idegen vérrel lett összevegyülése után,
 ből, annak ellenében már csak $\frac{1}{512}$ -ik rész marad meg,
 a kilenczedik nemzedékénél már a születési aristocratia legjava
 megtette hatását, s ma már a születési aristocratia legjava
 önmaga is keveset tekint visszafelé, a mi, Bacon szerint, a
 rosz versenyző szokása a pályatársánál s többet a jövőbe,
 melyet utódaink számára előkészíteni s megneemesíteni mind-
 nyájunk legszebb feladata. A szokások s a szokások hatalma
 megtöri a visszatartó ellentéteket. És ma már a büszke
 kékvér, kinek elődei szenvedélyesen szerettek magas szikla vá-
 raikból a völgyben drága árukat szállító kalmárra karvalyként
 lecsapni, örömetest lesz maga is kalmárrá, örömetest vesz már
 részt az anyagi vállalatok hasznában, gyárakat alapít, s nem
 restelli zsebre rakni a kereskedelmi s ipartársaságok, a hitel-
 intézetek s bankok osztalékait s igazgató-tanácsosi napdíjaikat;
 — a bankár pedig, gazdagságával meg nem elégedve, aristo-
 cratai kitüntetések után sovárogo, s ha szerét teheti, nemesi
 uradalmakat szerez s baronizáltatja magát. És ez így van jól;
 csak a versengő aristocrata elemek közeledése oda ne vezesse,
 hogy egyesülten s így vakmerőbben szegüljenek ellen a
 század már legyőzhetlen democraticus áramlatának, a mely
 ellenszegülés, túlságig hajtván, igen vészes következményeket
 idézne elő. — Csak helyeselni lehet, ha az idealista s pazar-
 bárók utóda kijavítja ronesolt vagyoni viszonyait, s gyakor-
 lati ember lesz, megtartva e mellett ősi nemesi érzelmeit s
 erényeit, de levetkezve előítéleteit; a baronizált bankár pe-
 dig valóban megneemesedik, midőn nemes czélokra áldozza
 anyagi fáradozásai jutalmának, nagy vagyonának egy részét.
 A harmonia lassankint helyre áll; a munkára magát elszán-
 ni nem tudó, elrongyosodott ősnemes Don Ranudo gúny és
 nevetség tárgya lesz; az anyagiságba sülyedt, emberiséget s
 hazafiságot nem ismerő, nemesb czélok előmozdításától ride-
 gen elvonuló önző bankár pedig, ki a pénzaristocratia a
 születési aristocratia nemeslelkű tulajdonaival megzomán-
 czozni nem akarja, közmegvetés, s gyűlöletnek veti oda ma-

gát. Csak örömmel s meglelégedéssel lehet tekinteni a dolgok ily átalakulására, s a társas állapotok gyökeres javulására mutat, hogy kékvérü aristocratiánk, a fehér és piros rózsza harcaiból fenmaradt angol lordok, és az ezek példáján indult gr. Széchenyi István nagymesterünk nyomain haladva, nem idegenkedik már a gyakorlati élettől, az ipar- és kereskedés hasznos és gazdagító üzelmétől, feltéve, hogy egyszersmind épen tartja őseinek erényeit, honszeretetét, áldozatkészségét, vitézségét, lovagiasságát, s hogy másrésről a dúsgazdag bankár vagy annak örököse, üzletekben gyűjtött kincseivel nagy földbirtokot, s ezzel hazát szerezve magának, valódi nemesemberré lesz, s nemesi erényekben, honszeretetben, áldozatkészségben s a közügyek pártolásában vetelkedik a kékvérü aristocratia sarjadékival, s ezt itt-ott túl is haladja.

Ez utóbbiak sorában első helyen áll hazánkban mai megemlékezésünk tiszteletre méltó tárgya, b. Sina Simon. Oly egyéniség, oly jellem, a milyen leginkább van hivatva a pénzaristocratia elleni elfogúltságot megszüntetni, s annak tiszteletet szerezni, és egyszersmind a beteg társadalmi állapotokban mutatkozó veszélyes sebeket orvosolni, s fájó ellentéteket kiegyenlíteni.

Ne titkoljuk magunk előtt, hogy az emberi társaságot nagy veszély fenyegeti, tisztelt hallgatóim! ha azon társadalmi bajokon, melyek a beteg testen már-már fenésedő sebeket képeznek, ideje korán segítve nem lesz. E fenyegető veszély, épen a civilisatio megnépesedett országaiban, a proletárok harcza a vagyonosok, a szegénység a gazdagság ellen. Régi baj ez, mely ha időnként elnyomatik, vagy kimerülve elalszik is, — első alkalommal ismét felébred, előtérbe lép s éhes fogait és éles karmait mutogatja. És valóban, mi sem természetesebb, mint az irigység s gyűlölség az éhes és fázó emberben, ki egyszersmind keresztyéni nevelésben sem részesült, — azok iránt, kik gazdagságban s bőségben dorbézolnak s az élvezetekben nyakig úszkálnak, s ha elfogulatlanul ítélünk, el kell ismernünk, hogy bármi szép keresztyéni erény is a szelid türelem s bölcs megnyugvás abban, mit a sors kire-kire mért, — csakugyan igen keserű érzés s lázasztó

disharmónia, midőn a koplaló, ruhátlan, záporverte koldus feltekint a kivilágított márvány-palota fényben úszó ablakaira, s látja ott a földi menny minden gyönyörét összehalmozva a víg zene harsogásainál, míg a palota mogorva kapusa megvetve s durván utasítja el az éhes és didergő proletárt, ki talán munkát keresett, de nem talált; a gyermekét táplálni nem képes halvány özvegyet s az ijedten bámuló árva gyermeket, kik természetesen csak a maguk bajára gondolnak, s nem azon mély és emésztő szenvedésekre, melyek ott fenn is gyakran dúlják a biborba, selyembe s brüsseli csipkékbe öltözött kebleket. Méhében nagy veszélyeket rejtő ellentét ez, ha a szegény napszámos, ki dolgozni szeretne, de munkát nem kap, kit betegség sujtott, kit éhező gyermekek vesznek körül, a kiknek elegendő kenyeret a legnagyobb erőfeszítéssel sem képes keresni, beesett szeméinek vad kifejezésével tekint a dúsgazdag börzehősre, ki nehéz aranylánczával s drágaköves sétatobtajával fut maitresse után, — vagy a henye és dölyfös lovagra, ki kevélyen ül magas paripáján, s közömbös, hideg, és megvető tekintettel néz le az alatta zajgó, szenvedő néptömegre, mintha ezek csak nyomoru hangyák volnának, valami aljas teremtések, kiknek öröme s fájdalma nem lehet közös az övével; ha a sápadt gyári munkás, kinek verejtékes erőfeszítése teremti a gyárúr millióit, munkája méltányos jutalmát nem találja, s irigyelve látja, hogy minden nyereséget a tőke visz el, hogy magát hizlalja; míg a roszul díjazott munka nem képes táplálni emberét. — Ily szomorú ellentétek, ily elkészerítő látványok teremtik meg a communismusi vágyakat, a proletárok forrongó s harcra kész haragját a vagyonosok ellen, a petroleurök rémes fáklyáit, azon lázbeteg irányzatot, mely kitöréseiben a tulajdont támadja meg. S ennek, ha a tulajdon sérthetlenségét, az emberi együttélésnek e szent alapját, mely nélkül a társaság visszavetnének az eredeti, állati vadság chaoszába s romba dölne a műveltség és polgárosultság századokon át kivivott minden áldása, — ha az állam ez első feltételét megőrizni s épen fentartani akarjuk, a fegyverek kétes hatalmán kívül, melyre minden időben biztosan támaszkodni nem lehet, s a bölcs törvényeken kívül, melyel az általános jólétet fokunkint előmozdítják,

a munka jutalmát biztosítják, s a kenyérkeresetnek utakat nyitnak, — legjobb ellenszere, ha a gazdagok nemesen használják fel istenadta vagyonukat, a szerencse ajándékait, az emberiség javára, embertársaik szenvedéseinek enyhítésére, s az értelmiség, tudomány, műveltség és igaz vallásosság terjesztésére, a társadalmi állapotoknak, törvényhozáson kívül is, egyleti s magánúton javítására, a nép nevelésére; ha körükben munkát s kenyeret adnak a dolgozni akaró becsületes szegénynek, s könyör-adományt nyújtanak a tehetetlen, erőtlens nyavalyásnak, a magáról gondoskodni nem képes özvegynek s árvának. Igazság, és emberszerető könyörület a nagy betegségnek egyedül jó orvosai; igazságot szolgáltatni a szenvedő, az elnyomott osztályoknak, a bölcs törvényhozás feladata; könyört s emberi és keresztyéni jótékonytságot gyakorolni minden egyesnek hatalmában áll, kit a sors vagyonnal áldott meg. Amaz az ellenkező érdekek harczai, az ellenszegülő önzés akadályai közt nehezebben s lassabban megy, és hosszabb idő műve; emennek útja mindenki előtt nyitva van. — Igenis, tisztelt hallgatóim! — a rajzolt beteg állapot legjobb orvosai — egy P e a b o d y, ki nagyszerű alapítványal gondoskodott tiszta és egészséges lakásokról a munkások számára, egy H e r r i o t, az edinburgi híres árvaház alapítója, ki udvari ékszerész minőségében gyűjtött ékszereit azon elhagyott gyermekek nevelésére fordította, kiknek ékszere csak munka, szorgalom s becsületesség lehet; — egy Stewart, s — egy Sina Simon.

Mai hálás megemlékezésünk hőse, a dúsgazdag báró és bankár, csakugyan ekként fogta fel a nagy vagyon urának hivatását s kötelességét. — Kiegészítésül az ismeretes »noblesse oblige« mellé ő e tételt állította: »richesse oblige.« — Áttekintve életpályáján, látni fogjuk, mily kimeríthetlen bőkezűséggel áldozott folytonosan, egész életén keresztül, mindazon czélokra, melyek által az emberiség sorsa javul, a faj nemesedik s felvilágosodik, s mint adott munkát, kiterjedt hatáskörében, munkálkodni óhajtó ezereknek, segélyt a segítségre szorulóknak, kenyeret az éhezőknek, vigasztalást a szenvedőknek, ápolást a betegeknek; mint volt védangyala mindazoknak, kik jóságos figyelme körébe estek.

Előre bocsájtottam e szempontokat, melyekből kiindulva, b. Sina Simonról bár igen egyszerű s piperétlen, de elég hű képet akarok nyújtani, hogy némi anyaggal járuljak én is azon érdemoszlophoz, melyet nevének nem egy, hanem több ország hálája emel. Mert ő nemcsak egy hazáé volt; roppant gazdagsága s hatáskörének nagy kiterjedése lehetővé tette, hogy nem csak egy nemzet jóltevője legyen; hogy cosmopolita lehessen a szó legnemesb értelmében, — mi ki nem zárja azt, hogy itt is, amott is, speciális hazafi is legyen egyszersemind. Eredetére nézve a hellénfaj gyermeke, születésére bécsi, neveltetésére főleg magyar, birtokait tekintve magyar, osztrák, cseh, morva, román, görög és olasz, egészben véve világpolgár, de kitünő rokonszenvvel s előszeretettel görög faja s magyar új hazája iránt.

Mi szép az emberi élet, ha kinek a jótékony hatáskör e nagyszerűsége, a legnagyobb arányokban gyakorolt jóltevésnek e lehetősége adatott! mi dicső dolog dúsgazdagnak lenni, ha a Croesus kebelében nem az önzés, a telhetetlen birvágy démona, a Horácz-féle »indulgens sibi dirus hydrops« — hanem emberileg érző nemes szív lakik; — röghöz nem kötve, békókba nem verve, mint sok szent akaratú de vagyontalan jószívű, sasszárnyakon repülhetni országok fölött, nem azért, hogy le-lecsapjon az észrevett martalékra, melyet hatalmas karmai közé ragadhasson, hanem hogy mint Isten követé, fényes Gábor angyal, a jótékonyosság arany esőjét hullathassa oda, hol kopár mezőt, kiégett sivatagot, halvány nyomort látnak a messzeható szemek. — E szép, e magasztos szerep jutott a kedvező gondviseléstől b. Sina Simonnak, ki atyjától sok milliót, több országban fekvő nagy kiterjedésű uradalmakat, egész világgal összeköttetésben álló üzletet örökölt, Istentől pedig nemes akaratot nyert, hogy ez örökölt kincseket a lehető legjobban értékesítse az emberiség s különösebben azon országok javára, melyeknek polgára volt.

Hódosi és Kizdiai báró Sina Simon, kinek folyó 1876-ik év ápril 15-én Bécsben bekövetkezett halála nemcsak Austria-Magyarországban, s ott, hol egykor az olympiai játékok hősei

nyertek nemzeti jutalmakat, — hanem mindazon helyeken, hol valaha tartózkodott, a népesség minden rétegében őszinte részvéttel gyászoltatik, 1810. év augusztus 15-én, szinte Bécsben kezdte meg a földi életet, melynek díszé s jóltevője lett. Atyja Sina György Simon, épen úgy görög származású volt, mint édes anyja, Derra Katalin; ez utóbbi azonban már a magyar haza leánya, s itteni birtokos nemes család sarja. Magyar anyjának méhéből kelve ki, véreben hordozta forrását azon meleg vonzalomnak, melyet egyik hazája Magyarország iránt, már gyöngye ifjuságától fogva, szakadatlanul érezett.

Bölcs és előrelátó szülői a leggondosb nevelésben részesítették egyetlen fiukat, a dúsgazdag ház reményét, — e nevelés kiterjedt a tudás minden ágára, de különösebben a történelmi s politikai és nemzetgazdászati tanulmányokra. Kiváló gond fordított a reményteljes fiúnak magyar hazafias irányú kiképzésére is, külön magyar nevelő kerestetett ki számára a köztisztelőben álló Józsa Zsigmond személyében, ki őt a magyar nyelvben oktatta s vele a magyarországi intézményeket, szokásokat és érdekeket megismertette. S ez irányban annyira terjedt a bölcs szülék gondossága, hogy fiukat több éven át a nyári szünnapokra magyarországi simontornyai uradalmukba küldték, Tolna megyébe, hogy a helyszínén barátkozhassék meg a szép magyar földdel, annak életerős, becsületes népével, zengzetes nyelvével, eredeti életmódjával és sajátos nemzeti jellemével. A benyomások, melyek a magyar földön már kora ifjuságában fogékony lelkébe hatottak, egész későbbi életpályáján irány- és mérvadó maradtak; minden alkalommal a büszke öntudat s meglegedés érzelmével gondolt vissza Magyarországon töltött idejére s innét magyarázható azon szeretetteljes ragaszkodás is, melyet említett magyar nevelője, Józsa iránt még előrehaladt férfikorában is, annak késő vénségében bekövetkezett haláláig, híven megőrzött. — Hitvese megválasztásánál is uralkodó volt a magyar föld s ennek virágai iránti előszeretete. — Nyitva állott előtte a széles szép világ Andalusiától Circasiáig, s Pétervártól Nápolyig; választása a magyarországi Iphigeniára, désánfalvi Ghika Szilárd leányára esett, ki ma-

gyarországi birtokos lévén, zalamegyei bellatinczi uradalmában lakott. S ezen példás, zavartalanul boldog házasság nem a conventionális tekintetek, az anyagi érdekek, hanem két nemes sziv önkéntes szövetségének szerencsés eredménye volt, kiket már kora ifjuságukban benső rokonszenv vonzott egymáshoz. — És valóban e nemes nő életének védangyala, házának koronája, nemes tetteinek hű társa s részese, a jó feleség, (használjuk e szép, egyszerű, sokat mondó magyar kifejezést) jó anya s házi asszony példányképe lett.

E házasságból öt leánya s egy fia született. A fiu igen korán vitte magával sírjába a családi név fenntartásának reményét; legidősb leánya élete virágában hervadt el; a még élő négy már férjnél van. Az elsőnek Anasztázianak férje: Wimpfen Victor gróf, cs. k. korvetkapitány, kinek már két fiút s egy leányt ajándékozott (Hedvig, Sigfrid és Simon.) Ezen leányának s ettől származott unokáinak hagyta végrendeletében magyarországi szép uradalmi nagyrészét, azon szándékkal kétségkívül, hogy erkölcsi kötelességüknek tartsák szeretni e szép hazát, mint szerette ő, jót tenni annak népével, mely áldja a dicsőültnek emlékezetét, ápolni híven annak szent érdekeit, s előmozdítani műveltségét, mint ápolta s emelte ő, kinek példája fényes vezércsillagként tündöklék az utódok előtt. A végrendeletében felállított utó-örökösödés, az unokák részére biztosított substitutio azon nagy értéket hordja magában a magyar viszonyokra nézve, hogy ezáltal, mint hisszük s reméljük, egy új magyar grófi családnev megalapítása s meggyökereztetése a hazai földben, fog létesülni, mely méltóan társul a Wenkheimok s Degenfeldek, e nemes és köztiszteletben álló indigenák s társaik fényövezete s dicskoszorúza nevéhez. — A második leány, Irén, Maurocordato György herceghez, a harmadik Ilona, Ypsilanti Gergely herceg görög királyi követhoz az osztrák-magyar udvarnál, — kiknek mindegyike történeti nagy név örököse; — végre a negyedik Iphigénia, de Castries Eugén herceghez, a francia köztársaság elnökének sógorához ment nőül. Csodálkozva fogja kérdeni sok ember, hogy Magyarország egyik legnagyobb birtokosának s hű polgárának négy leánya közül miért nincs csak egy is magyar férjnél? s kérdeni,

hogy e dúsgazdag főúr, ki annyi rokonszenvet bizonyított új hazája iránt, barátja Deák Ferencznek s b. Eötvös Józsefnek, miért nem gondoskodott arról, hogy nagy vagyonának legalább azon része, mely a magyar földön fekszik, magyar kézen maradjon? — A kérdés magától jó s feleletet követel, nehogy valaki méltatlanul vádolja őt, a szent akaratut. Kik őt közelebbről ismerték, jól tudják, hogy legkedvesebb vágya volt egyik vagy másik leányát, vagy akár mind valamennyit, Magyarország ege alatt látni boldognak. Megszerezvén a gr. Viczayaktól az előbbi Grassalkovich-féle uradalmakat, a kies Gödöllőre, azon kastélyba jött nyaralni, hol ma feleséges urunk s királynénk szokott a fesztelen családi élet karjain pihenni. Az alkalom meg volt adva; az emberi dolgokat intéző sors azonban, mely erősebb az emberi akaratnál, másként végezett, és a boldogútnak ebéli óhajtása nem teljesült Gödöllő eladatott, annak volt ura ezentúl csak országos ünnepi alkalmakkal látogatta meg a fővárost, melyekről loyális magyar főúrnak elmaradni nem szabad; — művelt lelkü, nemes szívü, magas nevelésü leányait pedig más nemzetbeli nagy nevek viselői tüzték kebelükre. Mi pedig azon szomorú tapasztalást tettük ez alkalommal, hogy az imént vázolt összeolvadás nálunk még folyvást nagy akadályokba ütközik, míg az előítéletek erejét legyőzheti; hogy sokan, kik a zöld asztalnál a szabadelvűség phrásisait hangoztatják, az életben még a középkort képviselik; — és a Magyarország részéről méltán fájlalt veszteséget csak azon remény enyhítheti, hogy az, a ki a nemes magyar hazafinak magyarföldi uradalmait öröklí, szent hivatásának fogja tartani: ugyanazon nyomokon járni, melyeken az örökhagyó haladott szép és termékeny élte végeig a nem keresett, de tetteiből nevére elmaradhatlanul sugárzó dicsőség temploma felé, hova a hálás nemzet rakja le, karöltve Béccsel és Athénnel, az elismerés hervadhatlan koszorút.

Báró Simonnak nagyatyja Sina Simon György Magyarországba telepedett törökországi görög bankár volt; atyja az 1785-ben született Sina György Simon, kinek neve gr. Széchenyi Istváné mellett a budapesti első lánczhid oszlopára van felírva, 1856-ban szállt sírjába, s mintegy 80

milliónyi vagyont, a közt Magyarországon, Austriában, Cseh- és Morvaországban s az aldunai fejedelemségekben nagy terjedelmű, jól művelt uradalmakat hagyott egyetlen fiára, melyekhez azután újabb szerzemények is járultak, nálunk, s Görögországban és Olaszországban, hol báró Simon a velenzei dogék márványpalotáinak során, szinte tulajdont szerzett. A reá szállt ingatlan vagyonnak értékét közelítőleg meg lehet mérni, ha tudjuk, hogy 29 uradalmának földjei 241,753 holdat tesznek ki, ellátva a leggazdagabb felszereléssel. A magyarországi birtokok: Érd, s Ercsény Fehérmegyében, Simontornya és Tolna Tolnamegyében, Simongáth, és Magyar-Atád Somogyban, a trencsényi s báni uradalom Teplicska, Ó- és Új-Besztercze Trencsénben; Rittberg, Fibis, Kizdia, Kalácsa, Orczyfalva, Székesút, Nagyalu Temesben, Kis-Oroszi, Valkány, Bába Torontálban, Hodos, Moroda, Férgeyháza Aradban; Kevermes Csanádban, Belatincz Zalában stb. részint bukott, részint vagyoni viszonyaikat rendező, részint kihalt ősi nemzetségektől szerevezve. De a fájdalom, melyet érezni szoktunk, ha ősi magyar javakat az Ázsiából kijött eredeti foglaló, vagy a Sajónál s Mohácsnál harczolt elődök unokáinak kezéről idegen kézre látunk szállani, ez esetben nem lenne indokolt. Nem vesztettünk a cserében, legalább míg Sina Simon élt, s szabad legyen remélni, hogy ezentúl sem fogunk érezni veszteséget. Mert az átvett s urat cserélt ősi javak nem lettek a magyar föld zsírját idegen földre vezető csatornák, nem kormányoztattak idegen nyelven s érdeken, s nem romlottak el az új gazda kezén, sőt szépültek, javultak, s nagyszámú vagyonos és megelégedett magyar család fészkeivé lettek. — Mint a Sina ház gazdagságának egyik jelét s a ház ura magyar érzelmének bizonyosságát említem még, a mit hitelesnek tartható kútfőből hallottam, hogy Simon báró magyar diszrubáinak értéke 800 ezer forintra megy, s az, melyet ő felsége magyarországi első látogatása alkalmára készítettett, maga 600 ezer forintot ér, a rajta levő kincsekkel.

Átvette édes atyja után a »Simon G. Sina« című nagy bankárház sokféle ágazó üzleteinek vezetését is, melynek híre az alapítónak ritka pénzügyi tehetsége, mondhatni, láng-

esze, s fáradhatlan vas szorgalma által az egész kereskedelmi világra kiterjesztetett, átölelve nyugatot és keletet, s az értelmes, bár kevésbé mozgékony utód által is, daczára a nem egyszer közbejött nehéz idők s viharoknak, bölcs előrelátásra s magával soha nem ellenkező méltóságteljes tartásra támaszkodva, s e vezéri túlajdonok által védve, mindvégig tiszteletben, becsülésben s jó hangzásu harmoniában tartatott fenn. — Ezen bankárház a külfölddel, különösen a kelettel táplált összeköttetései, a hazai kereskedés lelkesítése, az ipar, nevezetesen a pamutfonás és szövés előmozdítása, a dohány-mivelés időszerű emelése s Francia- és Olaszországba eszközölt kivitel útján értékesítése, és sok egyéb tényező által kitünő érdemeket szerzett a hazai érdekek körül. S ez már 1818-ban méltányolva ismertetett el első Ferencz császár és királyunk által, ki Sina György lovagnak magyar nemességet adott, hodosi és kizdiai melléknévvel, 1822-ben pedig a már magyar nemes, és pedig fél testvérével, Sina Jánossal együtt, magyar báróságra emeltetett, s hazánk főrendeinek s a felsőház tagjainak sorába igttatott. A bárói czimerben többek közt mozgalmas tenger látható, az ipar jelképe, melyből szilárd sziklaszál emelkedik ki, az üzleti s jellemzilárdság jelképe, alatta a jeligével: *Servare intaminatum*, mely a Sinaház eljárásának mindenkor vezérelve maradt; ugyanazon czimerben arany oroszlány is van, mely jobb lábával pamutcserje ágát tartja fel, három fehér virággal, czélozva a pamut-ipar terén szerzett érdemekre. Magyarország tekintetében főleg azáltal emelt magának b. Sina György minden időkre kiható, nagyszerű emléket, hogy gróf Széchényi Istvánnal kezét fogva, lényegesen járult a budapesti lánchíd, e remekmű, felépítéséhez, mely Magyarország a Duna által két felé szelt részeit először egyesítette. E monumentális remekmű pestoldali oszlopán arany betűkkel van ez érdem emléke gránitba vésve, s mi tudjuk, mily értéke van annak Magyarországon, ha valaki a királylyal s gróf Széchényi Istvánal egyazon táblán neveztetik meg.

A nagy szerző György, s a fenntartó és bölcsen s nemesen élvező Simon, az atya és fiu közti egyéni jellemkülönbséget talán helyesen fejezem ki, ha azt mondom, hogy mind-

kettő »báró és bankár« lévén, amaz sokkal inkább volt bankár mint báró, ez pedig sokkal inkább báró mint bankár, vagy más szóval: sokkal inkább nemesember mint kereskedő. Midőn az öreg György, kit méltán tartottak elsőrendű pénzügyi s üzleti tehetségnek, ki első sorban az anyagi érdekek embere s világpolgár volt, ki ha asztalához s páholyába vendégeket hívott, azalatt is, míg szolgálai a lelkesítő pezsgőt töltögették, s Malibran vagy a színpadok más csalogánya elragadó trilláit hallatá, rendszerint fontos és sikeres üzleteket végzett, — mint ezt legközelebbi környezetétől, ágensétől tudom: — Simon, a fiú, mikor atyját eltemette, sirva borúlt a Bécsben ez alkalommal esetleg jelen volt s a temetésen megjelent Deák Ferencz nagy kebelére, s köszönve ennek megtisztelő megjelenését, mely szívének jól esett, elérzékenyülve kérte, hogy legyen vezére s tanácsadója a magyar hazafiság pályáján, mert ő inkább akar lenni magyar nagybirtokos és hazafi, mint üzletember és világpolgár, — miként ezt maga Deák Ferencz ajkairól hallottam. — És e férfit, kinek Deák Ferencz, a haza első bölcse, s báró Eötvös József, a legmagasb eszmevilág e lelkes vándora, meghitt barátai, s Tasner Antal első titkára voltak, nem járhatott más úton, mint az ember- és hazaszeretet, a nemesség és nagylelkűség útján. Azon percztől kezdve, midőn átvette a nagy örökséget, élte végeig azok közé tartozott, kik a magyar hazát érdeklő minden fontosb nemzetgazdasági s műveltségi mozzanatban elsők nyújtottak segédkezet, hogy egyesülve a nemzetnek más tetterős és honszerető férfjaival, folytonos fejlesztés s érlelés útján, azon polczra emeljék hátramaradt, de főleg Széchenyi vezértüze után haladva, lelkesen előre törekvő fajunkat, melyen ne kelljen magát szégyelnie az európai művelt népek concertjében. Tekintsünk bár hová a hazában, összes nemzeti intézeteink létesítésére, a magyar földhitelintézet s első magyar biztosító társaság felállítására, a vasúti és gőzhajózási ügy előmozdítására, folyóink szabályozására, mezőgazdasági állapotaink s iskolai, népnevelési, patronátusi viszonyaink emelése- s javítására, — tegyünk egy körutat Budapesten a köztelektől, a nemzeti muzeumon, kisdedővögyeleten, kisded-kórházon, egyéb kórházakon, bölcsődéken,

árvaházakon, vakok intézetén, minden hitfelekezetű iskolákon, kereskedelmi akadémián, a nemzeti színházon, a zenedén, a lovardán, a tűzoltók tanyáján, a nemzeti casinón keresztül, a leopoldvárosi templom, s a művészet házának díszesen emelkedő falai mellett, s állapodjunk meg és nézzünk körül itt, a hol vagyunk, a magyar akadémia palotájában, s mindenütt báró Sina Simon, mint alapító, mint teremtő, vagy mint segélyező, előmozdító, bőkezű adakozó neve s emléke fog előttünk ragyogva s hálára gerjesztve, feltűnni.

Elöttem fekszik báró Sina Simon jótékony alapítványainak, Isten, emberiség, haza, tudomány és művészet oltárára rakott áldozatainak egy nem épen teljes sorjegyzéke, melyet, a mennyire lehetett, összeszedtem a lapokból, aláírási ívekről, és a közlött irodai kimutatásokból. Az előttem fekvő jegyzék 1856 májusától, midőn önálló úr lett, 1876. mártiusáig terjedve kerek számmal 550 ezer forintot mutat fel. S ebben nem foglaltatik az athenei görög akadémia teljes költsége, melyet egészen ő alapított s épített fel s a már atyja által megkezdett ottani csillagda, melynek felszerelését, az ott foglalkodó szakemberek fizetését, a műszerek bevásárlását húsz éven át egy maga fedezte. — 1875. elején több mint 30 ezer forintot utárványozott magyar hazai czélokra. — Nem szokott ő ezekkel hiúskodni, s öntudatában kereste legszebb jutalmát. Azonban a közczélokra tett ajánlatokat nem lehetett elrejtetni a magasztaló közvélemény előtt, mint eltitkolta s elrejtette sok százezernyi jótéteményeit, melyekkel rokonaít, barátait, s a szűkölködők nagy seregét segélyezé. Pénztárnoka folytonosan ellátta kézi pénztárát több ezer forintot tartalmazó borítékokkal, melyekbe 10, 20, 50, 100 stb. forintnyi összegek voltak csomagolva, s melyeket a hozzá folyamodóknak, a viszonyokra fordított méltányos figyelemmel, mosolyogva osztott szét, hogy újabban érkező csomagoknak csináljon helyet, nyájas arcczal s vigasztaló szavakkal édesítve a kegyadomány keserűségét, hol ennek szükségét látta, — a mihez a jószívűek közül is csak igen kevesen értenek.

Atyja halála után, hogy annak nevét fenntartsa az emberiség leghálásb részének, a szegényeknek, emlékezetében,

a bécsi szükölködőknek negyvenezer forintot adott, valláskülönbség nélkül.

Minden örvendetes esemény, mely az általa leghivebb érzelmekkel tisztelt uralkodó házban történt, arra indította őt, hogy loyális érzületének nagymérvű jótékonyágban adjon kifejezést. Így 1856-ban, azon alkalommal, midőn felséges fiatal királynénk először lépett be azon méltóságos körbe, mely a királyné méltóságát megkettőzteti, bár a koldusnővel is közös, t. i. először lett anyává, a központi bölcsődének s kisedővő-egyletnek egyenkint 3000, a szent Anna nevű gyermekkórháznak 2000, s a szent József kórháznak szinte 2000 forintot; Rudolf főherczeg születése alkalmával, valamint Valéria főherczegnő bölcsőjénél, ismét 25 ezer forintot, a királyné felgyógyulása örömeire 1862-ben 5000 forintot, Gizella főherczegné férjhez menetele emlékére 1873-ban 3000 forintot, a császári jubileum alkalmával ugyanazon év novemberén 10 ezer forintot s ugyanakkor a bécsi szegényeknek 2000 forintot ajándékozott.

És ismét, midőn Ausztria egét sötét felhők borították el, Jánus temploma kinyílt, s véres ütközetekből csonka, béna, beteg harczosok ezrei kerültek a túltömött kórházakba, s a »bella matribus detestata« nyomán özvegyek s árvák zokogása hangzott fel a sírok fölött: loyálisát az uralkodó, s egyszersmind emberszeretetét s könyörületét a téves politika s hibás rendszabályok ártatlan áldozatai iránt azzal tanusította, hogy p. o. 1859-ben a hadsereg javára nem keveseb mint 65 ezer forintot, az olasz hadjáratban megcsonkult vitézeknek 20 ezer forintot, 1864-ben a schlesvig-holsteini háborúban elesettek özvegyei s árvái részére 5000 forintot, az önkéntes csapatoknak lovak beszerzésére 5000 forintot, s a honvédek javára gr. Andrassy Gyula kezébe 1870-ben ismét 5000 forintot adott; sőt gyöngéd figyelme annyira terjedt e részben, hogy rokkant harczosok számára még karácsonfáról is szokott gondoskodni. Általában nagy részvétet s tiszteletet bizonyított mindenkor a hazát fegyverrel s élte koczkáztatásával védelmező osztály iránt; ezért több ízben látok adakozásai során erre vonatkozó tetteket, különösen a katonatisztek árva leányai nevelésére fennálló hernalsi intézet

gyarapítására, melyet felséges királynénk kezdeményezett, 8000 forinttal, s a Ferencz-József alapítványhoz 4000 forinttal járult, miután e célra már többször is megnyitotta erzenyét.

Jó szívének emberszerető érzelmeit azonban kitüntette minden más irányban is. Nem volt kórház, nem volt jótékony nőegylet, bölesöde, levesosztó, népkonyha, segélyezési czélból megindított gyűjtés, bazár, előadás, hangverseny stb. melynek főgyámolítói közé nem tartozott volna. Ha tűz pusztított, ha árvíz borította a kenyéradó földeket s dúlta az emberi lakokat, ha aszály ölte meg a földmives reményét: ő volt az első, ki tetemes összegekkel sietett enyhíteni a sok alakú nyomort. Kórházakra az említett idő alatt több mint 15 ezer forintot juttatott, s ezek során a pesti polgári kórházat 2000 forinttal, a gyermekkórházat 1000 forinttal, a vakok intézetét 3000 forinttal, a kisedővodát 500 forinttal, a bölesödét 1500 forinttal, a kereskedelmi kórházat 800, az izraelita kórházat 400 forinttal gyámolította, soha nem tekintve faj- és valláskülönbségre, midőn az emberi nyomor enyhítése forgott szőnyegen. A jótékony hölgyek sohasem fordultak hiába jóságához; a bécsi szegényeknek évenként, az új év alkalmával, több ezer forintot utalványozott; a magyarországiaknak 1857-ben 10 ezer, s külön a gödöllőieknek 4000, 1858-ban az elszegényült pesti iparosoknak 2000, 1859-ben a trencsénmegyei szükölködőknek 3150, a soroksáriaknak 600 forintot juttatott; 1861-ben b. Schmerling kezébe jótékony czélokra 2000, s 1865-ben gróf Apponyi kezébe 1000 forintot kézbesített, 1862-ben a magyarországi vízkárosultaknak 1500, 1875-ben a budaiaknak 2000, s 1876. mártiusán ismét 5000 forintot ajándékozott stb. — Másfelé is kiterjesztette adakozó kezeit, de Bécsset, a hol lakott, s Magyarországot, melyet szeretett és speciális hazájának tekintett, mindig különös előszeretettel tüntette ki.

Mindezek s hasonló az emberiség szenvedései iránt fogékony jó szív s meleg részvét kifolyásai voltak, de báró Sina gondolkodó esze átlátta azt is, hogy nem elég csak a felmerült bajokat pillanatnyi segélylyel enyhíteni s orvosolni, a sebeket hegeszteni, melyek már égetve fájnak, hanem hogy

gondoskodni kell az emberiség bajainak megelőzéséről, s azok bekövetkezésének elhárítására vagy legalább csökkentésére szolgáló módokról is. Ily eszközöknek tekintette a földművelés, gyár- és kézműipar emelését, a hitel, forgalom és közlekedés előmozdítását, hogy az általános jólét lehetőleg gyarapíttassék, a dolgozni akaró, munkaképes ember keresetet találjon, a keresett vagyon tűz és víz s jég veszélyeitől megóvassék stb. Ott látjuk őt számos ily czélú biztosítási intézet, gazdasági és iparvállalat élén, mint alapítót, mint igazgató választmányi tagot, ki nagyrabecsült nevével s hitelével ezen intézetek szilárdságát neveli s azoknak erőt és diszt ad. Ez irányban mozogva tiszteljük őt, midőn 1856-ban a magyar gazdasági egyletnek 5000 forintot, s ugyanannak 1871-ben 10 ezer forintot, 1857-ben az ausséi erdésziskolának 3000, a bécsi kertészegyletnek 500, 1859-ben a puskersdorfi gazdasági egyletnek 300, 1860-ban a klosterneuburgi gyümölcsfaiskolának, a znaymi gazdasági egyletnek száz-száz forintot, a birodalmi erdészegyletnek évenként ugyanannyit, 1863-ban a pesti tűzoltó egyletnek 500, a csehországi erdésziskolaegyletnek 1500, 1867-ben a magyar erdészegyletnek 500, 1873-ban a nőipar előmozdítására keletkezett egyletnek 1000, s a nemzetgazdasági érdekek gyámolítására létesült egyletnek szinte 1000 forintot ad; minden gazdasági s iparkiallítást pártol, uradalmaiban a gazdákat versenydíjakkal buzdítja, a budai kertészeti s vinczellériskolába évenként több fiút küld kiképezetésre, röviden: mindenütt ott van és pedig első sorban, hol buzgó s belátó hazafiak a szegénység legbiztosb ellenszerének, a becsületes munka- és szorgalomnak előmozdítására, s arra vonatkozó ismeretek és tapasztalatok terjesztésére vállalkoznak.

A társadalmi körállapotok, az erkölcsi és anyagi nyomor megelőzésének másik biztos eszközét a népnevelésben, az értelmesség s közhasznú ismeretek terjesztésében, s a tudomány vezérfáklyájának minden iránybani lobogtatásában találván fel, részvételének s gyámolításának kedvenc tárgyai voltak a tanodák, úgy általában, mint különösen saját birtokain, és a tudományos intézetek, főleg magyar hazánkban, hol ezeknek ápolására, tekintve hátrább maradt állapotunkat,

legnagyobb szükség van. E rovatba tartoznak 1856-ból a pesti elemi iskolára adott 1500, s az evangelicus és református iskolákra adott egyenkint 1000 ft; 1857-ből a bécsi kereskedelmi akadémiára egyszerre 10 ezer s részletekben fizetendő 2500, a pesti kereskedelmi akadémiára 2000, gimnastikai iskolára 500 forint; 1858-ból uradalmaiban tanítók és szorgalmas tanulók díjazására rendelt 4000, s a losonczi protestans semináriumra 200 ft; 1859-ben a »Budapesti Szemle« segélyezésére 1369 ft; 1867-ben leányiskolákra hazánkban 1100 forint. — Tudományos célra irányzott áldozatainak azonban koronáját képezi Magyarországon az akadémiai palota felépítésére adott nagy összeg; s eredete helyén az athéni akadémia és csillagda felállítása. Bár osztrák-magyar polgár s bécsi lakos, mindenkor hű és erős vonzalommal viseltetett azon faj iránt, melyből származott, s melyhez valósa kötelével is csatoltatott. A Sina név a görög újjászületés történetében kitörülhetlenül van feljegyezve, s míg lesznek férfiak, kik érdeklélnek a hellén történet, tudomány s művészet tanulmányozása iránt, nem fog kialudni a lelkesülés, melylyel Sina alkotásait tekintik, és nevének dicséretét zengik. A világ minden enemü intézeteivel összeköttetésben álló athéni csillagda egyenesen csak az ő bőkezűségének köszöni fenntartását s hírnevét, melyre 20 éven át legalább 200 ezer forintot fordított, s az athéni akadémiának saját költségén épített palotája, mely, mint hiteles forrásból értésemre esett, nem kevesebb, mint egy millió forintba került, soha nem enyésző nagyszerü emléke leend azon magasröptü nagylelkűségnek, mely az emberiség cosmopoliticus szeretetét a lángoló fajszeretettel egyesítve, míg oltárt emel a tudománynak s művészetnek, a hasznosnak és szépnek, mely az egész emberiség java, egyszersmind erőt és diszt ad az emberiség hozzá legközelebb eső családjának, a nemzetnek, melynek valódi hatalma s dicsősége nem az erőszak kardja, hanem a tudomány, mely a természet erőit meghódítja, s a költészet és művészet, mely az életet megszépíti.

Báró Sina Simon kitünő egyéni tulajdonai közé tartozott, jó szíven s éles gyakorlati eszén kívül, a jó izlés, a szépek szeretete is; míg egy részről a nyomort enyhítette, a

szüksölködőket segítette, a mi jó szívre, más részről a nemzeti jóllét eszközeit hatalmasan előmozdította, mi gyakorlati észre mutat, ezenfelül melegen pártoló barátja volt a szépnek is, mely a művészetben nyilatkozik, s melynek erkölcsi hatását fejezi ki az Ovid-féle: »emollit mores, nec sinit esse ferus.« — Tehetséget mutató fiatal művészeket neveltetett, segélyezett, azoknak festményeit megvette s palotájában egész terem volt moecenási bőkezűségének ily teremtményeivel benépesítve. Ismervén a muzeumok s müegyletek üdvös hatását a nemzeti műveltség, nevezetesen a művészetek minden nemének s fajának emelésére, a pesti nemzeti muzeumra már 1856-ban, midőn az éremtermet saját költségén díszesen bútoroztatta, mintegy 2000, s ismét 1857-ben külföldön vásárlandó érdekes, különösen németalföldi tárgyak beszerzésére 1000 hollandi forintot; 1865-ben a budapesti lánczhid alapköve ünnepélyes letételét ábrázoló s Barabás Miklós műecsete által kikerült nagyszerű festményt, — továbbá 1857-ben a bécsi zeneegyletre 1000, az ottani müegyletre 500; 1858-ban a perseverantia nevet viselő művésznyugdíj intézetnek 500, s az énekiskolának 500 forintot, a cseh műbarátoknak évenként 105, 1861-ben Izsó Miklós szobrászunk segélyezésére 300, 1868-ban a zenebarátok egyletének 2000, 1869-ben a bécsi »Künstlerhausra« 3000, s zeneegyletre 3600, 1874-ben a pesti művészházra szinte 3000 forintot juttatott, — s kellőleg méltányolva a szinpad nagy értékét a nemzeti nyelv, irodalom s jó izlés és erkölcsök kifejtése- s terjesztésére, a pesti színházi nyugdíjintézetre 3000, Laube városi színházára Bécsben 25000 forintot utalványozott; e nembeli adakozásai közt azonban legnagyobb azon 26,250 frt, melyet a pesti nemzeti színház segélyezésére irt alá.

Mily kegyelettel viseltetett nagy emberek, jó hazafiak érdemei iránt, bizonyítják ily emlékek felállítását előmozdító adakozásai. Ezek közt ott látjuk úgy a tengeri hős Tegethoff emlékét, melyre 1871-ben 2000 forintot, mint a költő Grillparzerét, melyre 1872-ben 1000 forintot, és a Schiller-alapítványt, melyre két ízben szinte 1000 forintot adott, speciális magyar hazafiságának jellegét viselik pedig a báró Eötvös József emlékére 3000 forintban, Bersenyiére 500 forintban,

Deák Ferencz zalaegerszegi emlékére 1000 forintban megalapított járuléka. A magyar hazafiság zománczával tündöklő továbbá 6000 forintos alapítványa a pesti nemzeti casino javára, mert bár minél ritkábban fordult meg ennek termeiben, teljesen átértette a fővárosi művelt társaság e gyűhelyének, közhasznú indítványok e tűzhelyének, gr. Széchenyi egyesítő s központosító eszméje ezen megtestesülésének fontosságát s értékét; — továbbá a Szalay László hátrahagyott családjának segélyezésére írt 1000 forint, melylyel barátjának b. Eötvösnek felszólítására, készségesen járult a nemes célhoz; végre a gróf Széchenyi iratainak megvételére szánt 3000 forint, s a pesti nemzeti lovardára szánt 5000 forint, mely utóbbiak mindegyikével ezen szellemnagyunk eszméi s törekvései iránt mindenkor érzett s tanusított hódolatát újabban is tetteg és nyomatékosan fejezte ki.

De ki győzné báró Sina Simonnak jótetteit csak megközelítőleg is előszámlálni? Vele született nemeslelkűsége s bőkezűsége világszerte ismeretes, és neve valóban Peabody és Stewarté és azon britt és amerikai nagy polgárok nevei mellett említendő, kiknek emléke az ottani jótékony intézetek márvány-tábláin van felírva. A legélénkebb érzékkel megáldva minden iránt, a mi közhasznú, nemes és magasztos, lelke nyugalma s büszkesége kielégítését találta abban, hogy az emberiségnek s különösen azon országoknak, melyeknek polgára volt, folytonosan s ernyedetlenül használjon. A fentebb említettek csak egy részét teszik adakozásainak, azt, mely nyilvánosságra jutott, de mennyit adott még, köztudomásra nem hozva, négy szemközt, csak Isten szemétől látva. Az irás szerint: jobb keze sokat adott, miről mit sem tudott balkeze. Választott barátainak mindenkori áldozatra kész testvére, embertársainak biztos segélyezője volt a tudtára jutott szükségben. Jellemének legnemesb vonásai közé tartozott: soha senkivel rosszat nem tenni, sőt a neki tett rosszat is jóval fizetni; senkit nem sérteni jogaiban s érzelmeiben, s az érdemet méltó jutalom nélkül sohasem hagyni. Jól esett szívének: örömet szerezni másoknak, s ezen szívbéli szükségnek a szó szoros értelmében élte végső perceig eleget tett. Kedves gondjai közé tartozott még élete végén is a tudományt

ápolni, midőn a Pesten tartandó őstörténelmi congressus vendégeit enemü tanulmányokra alkalmas érdi uradalmába nagyúri vendégszeretettel hívta meg; — nem kerülte ki figyelmét szeretett barátainak tetemesb pénzbeli tartozásokat engedni el, s drága karpereczcel kedveskedni Patti Adelinának, hogy bővülő művészete iránti hódolatát kifejezze, s még csak curiosumkép emlitem meg, hogy valamely párisi állatvédő vagy tenyésztő társaság azon indokból nevezte tiszteletbeli tagjává, mert: birtokain a vad madarak táplálása céljából eleséget hintet, s ha ezen adat igaz és való, azt mutatja, hogy jósága még az ég madaraira is kiterjedt.

Életében szerényen rejtegette jótéteményei nagy részét; illő, hogy most, halála után, a hálás emlékezet, e hü öre s megtakarítója az érdemeknek, ébredjen fel sirjánál, szedje elő kincses házából jótéteit s rakja azokat szobra talapjára. — Olyan e gyűjtemény, görög költők kifejezésével élve, mint egy »méhkosár« vagy »a bőség szaruja« vagy a keleti költészet képeit használva, mint »virágzó granát almafa« melynek jóltevő hatása, mint »damaskusi rózsák illata.« — Legyenek e példák, mint egy tizenhatodik századbéli ó könyv czíme szól: »magassarkú cipők azok részére, kik törpék a nagylelkűségben,« minden esetre pedig: »drága illatok csokra az Úr szentei számára; legyenek »ezüst harang« melynek hangja, Isten kegyelméből, az uzsorásokból jó keresztyéneket csinál.« Az emlékezet hajnala kiderül a jótékony élet, mint egy termékeny gazdag tér fölött s milliónyi harmatcseppben gyönyörködik.

Első helyen említettem ezeket b. Sina Simon jellem-rajzában, mert ebben áll homlokának legtündöklőbb sugárkorszorúja, egyéniségének legkiválóbb jelleme. — Neki legfőbb, legexcellentiásabb czíme: »embertársai jóltevője.« Ebbeli híre nem csinált, milyet a hízelkedés teremt, mert tetteken alapúl. Csak ezután jönnek a többi czímek, a külső fény, kitüntetések s rendjelek, melyeken a szemet kápráztató, s a kincsvágy irigységet felgerjesztő drágakövek ragyognak, míg az egyszerű koszorúra, mely az emberek jóltevőjének lábaihoz tétetik, értékben és szépségben a gyémántok legvakítóbb csillogását is túlhaladó hálakönyvek peregnek.

Menjünk már át egyéb kitüntetéseire.

A boldogult báró nyilvános munkásságának körébe tartozik nyolcz éven át folytatott diplomatai működése is, mely idő alatt Otto görög király személyének s kormányának képviselője volt nem csak a bécsi, hanem a berlini s müncheni udvaroknál is. A görög uralkodónak s felséges nejének, Amália királynénak kiváló bizalmát bírta, s ezek nemcsak udvaruk meghatalmazott követét s ministerét, hanem egyszersmind biztos barátjukat látták a férfúban, ki hozzájuk jó és ros z sorsban, vidám és zivataros napjaikban, éltük végeig változatlan s felülmúlhatlan hűséggel ragaszkodott, s nemes kötelességét, hogy a királynak mindenkor leplezetlen igazsággal álljon oldalánál, a legszigorúbban teljesítette. Otto király és Amália királyné, gyakran fejezték ki a legérzékenyebb módon, úgy leveleikben, mint bizalmas társalgás közben teljes elismerését azon nagy érdemeknek, melyekkel b. Sina Simon, a görög nemzetnek, az ókori hősök elárúlt s elvadúlt, reformátorokra s messiásokra váró maradékainak, végtelen hálájára tette magát méltóvá. — Otto király uralkodói kötelességének s egyszersmind baráti örömeinek tartotta feltétlen bizalmának emberét, a ki követi állását a mostani görög király György kormányának Austria által 1864-ben lett elismertetéséig, megtartotta, — a görög megváltó-rend nagy keresztjével diszesíteni. A mi felséges fejedelmünk pedig, ugyanazon érdemei elismeréseül, melyeket diplomatai megbízatása alatt szerzett, 1864-ben történt visszalépése alkalmával a vaskorona-rend nagy keresztjét adományozta neki, melylyel a belső titkos tanácsosi méltóság is együtt járt. További kegyeivel is kitüntette a nemeslelkűt, midőn 1871. dec. 5-én, Budapesten, a leopoldrend nagykeresztésévé, s 1874. sept. 27-én a birodalmi tanácsbeli urak házának holtiglani tagjává nevezte. A leopold-rendet adományozó oklevélben, mely a magyar ministerium előterjesztése folytán adatott báró Sinának, indokolásúl Magyarország irányábani kitünő érdemei is kiemeltetnek, melyeket a tudományos és egyéb közhasznú czélok sikeres előmozdítása által szerzett. De más fejedelmek is elismerték Sina Simon érdemeinek nagyságát, s minden szépért jóért dobogó mellét ékesítve láttuk a Szent

Mihály nevét viselő bajor érdemrend, az oldenburgi ház- és érdemrend, a porosz veres sasrend, a mexicói gvadeloupe-rend nagy keresztjeivel, az orosz szent anna-rend másod osztályú gyémántos keresztjével, a francia becsületlegio, s a török birodalom Medside és Nisan Iftahar-rendek jeleivel. E fölött több bank s társulat és intézet igazgató tanácsosa s több város diszpolgára volt.

Mint politikai jellem mindenkor józan szabadelvű s itt nálunk, mióta a sorompók megnyitlak s a hazafias küzdelemben határozott pártnézetek fejlődtek ki, mindenkor következetesen deákpárti volt, és a képviselő választásoknál ily irányban érvényesítette tisztjei általi nagy befolyását. — Bizonyítja ezen pártfoglalása felvilágosodottságát s politikai józanságát, mely egyenlően távol állott a felforgató eszméktől, melyekhez természetesen a nagy vagyon tulajdonosának s a műveltség és ezt biztosító rend és béke barátjának rokonszenve nem lehetett, és azon sötét, csökönyös, és szűkkeblű maradiságtól, mely hogy kincseit s kiváltságait conserválja, minden szabadabb mozgalomtól s haladástól lázasan remeg s mindenben communismust és osztozási szándékot lát, minden szellőben, mely a nyitott ablakon beszáll, a petroleurök fáklyájának füstszagát érzi, nem gondolva meg, hogy annak idejében tett okos engedmények veszik elejét a szakadásnak, s azon bot török, a mely nem hajlik.

Mint többféle nyelvű s hitfelekezetű egyházak kegyura, mindenkor azon szükségeket tartotta szeme előtt, melyek a kor haladásához s a helybeli körülményekhez voltak mérve, soha sem lévén elfogulva egyes vallás és nemzetiség iránt, s nem hagyva magát tévútra vezetetni sem előítéletek, sem rokon- és ellenszenvek által. A számos egyház és iskola, mely bőkezűségének köszöni létesülését, fenntartását, szilárd és állandó tanúja vallásos és erkölcsi érzületének. Erről nem kevésbé beszélhet a nagy Bécs, mint a kis Gödöllő, s e nemű érdeme fel van írva úgy a fényes bécsi görög egyház, a prágai dom s a pesti leopoldvárosi templom, mint a nagyszebeni, aradi s több vidéki templomok, jószágain pedig minden kis egyház s tanoda falaira.

S mig b. Sina Simon életirójának kötelessége fényes

nyilvános pályája ezen mozzanatait, s hasznos közreműködésének jól kiérdemlett jutalmait felemlíteni: azok, kik közelében állottak, kikre kimerithetlen jóságának sugárai kiáradtak, a legmelegebb hálával fognak visszaemlékezni magánéletbeli kedves és tiszteletreméltó tulajdonaira. Szeretetteljes, gyöngéd férj és atya, s nagyszámu tiszteinek, alattvalóinak és szolgálóinak, mindazoknak, kik kenyerét ették s véd-szárnyai alatt családokat alapítottak s gyarapodni é virág-zani láttak, igazán atyailag gondoskodó főnöke volt, Gazdatisztoi s cselédei fizetését, azonnal atyja halála utá tetemesen megjavította, s ezek voltak az országban legjobban ellátott gazdatisztek és cselédek. De ritka hűséggel is ragaszkodtak hozzá, mint szeretett atyjuk s jóltevőjükhöz. Statisztikai kimutatások szerint uradalmaiban 8000 embernek adott tisztes keresetet, munkát és bő kenyeret. Patriarchai szelleme mindnyájokat egyenlő szeretettel s gondoskodással ölelte át, milyenre az önző jelenkor csak igen kevés példát mutathat fel. — Az emberekkel bánásban »fortiter in re, svaviter in modo« volt jelszava; szigorú az adott rendeletekben s ezek végrehajtásában, de igazságos és szelid a megbíralásban, az ítéllethozásban. A mily nyílt, őszinte és igaz volt közéletbeli s üzleti viszonyai s érintkezéseiben, ugyanezen erényt gyakorolta a házi s magánéletben is. Gyűlölte a képmutatást és hizelkedést, melyet büszke s férfias megvetéssel utasított vissza mindenkor, s jóízű humorral szokott kellő világításba helyezni. Ő maga nem kérkedett soha; nem hallgatott soha gyáva besúgók- s árulkodókra, az emberiség ezen undok vakandjaira, és a szabadelvü ember szabad szót engedett legcsekélyebb szolgálójának is a maga mentségére, ha ez bármely oldalról jövő gyanúsítással lett beárnyékolva s fenyegetve.

A társalgásban valódi »bonhomme« emberséges, vidám szeretetreméltó volt; beszélgetése élénk, gyakran szellemdús; szerette a jó élczet s anecdotát, de egyszersmind széles ember- és világismeret által edzett s kifejtett alapos gyakorlati életbölcsetségnek s azon helyes, józan, a szeget fején találó practicus tapintatnak adta jeleit, mely egyiránt távol áll a meddő idealismustól, mely felhőkön nyargal s a földi élvezet megveti, — s a száraz és lelketlen prózaiságtól, mely antik

istenszobrokban a márványanyag értékét, s a Libánus czéd-rusaiban a belőlök kikerülő ölfaszám árát keresi. A legszebb arányban egyesítette magában, mint már említettem, a bárót és a bankárt, nemes hajlamai szerint nagyobb szerepet engedve az elsőnek, mint az utóbbinak. A pénzt nem a pénzért szerette, hanem csak mint a jónak és szépnek eszközét; az élvezeteknek barátja volt, de mindenkor izléssel; a fényüzést kedvelte, mert a gazdag ember kötelességei közé számította ápolni az ipart s művészetet. — A világ fővárosaiban elsajátított finom izlés s pompaszeretet sirig követte; az atyjától öröklött milliókat nem szaporította, nem hordott vizet a tengerbe, sőt az atyai vagyon a bőkezű fiúnál talán kevesbedett, de ezen hiány, mely nála, gazdagságának nagyszerűsége mellett, érezhető nem volt, a művészek s iparosok boldogítására szolgált, s ezer meg ezer éhező szegény szájába tett falatokban oszlott szét. — Emlékező tehetsége számok, nevek, helyek és események tekintetében gyakran bámulatot gerjesztett; nyelvek tekintetében polyglott volt, és a mivelt világ majdnem összes nyelvein nagy készséggel fejezte ki magát.

Azonban e becses életet épen úgy nem kimélte azon végzetes hatalom, a halvány halál, mely »egyenlő lábbal zörgeti a szegények kunyhóit s a királyok tornyait«, mint nem kiméli a szűkkeblűt, ki szeretné magával vinni féltett kincseit az orcsz fenekére; nem kimélte e gondosan őrzött életet, mint nem kiméli a koldusét, kinek orvosa sincs. — Veszélyes betegség rongálta meg életerejét, melyből tavaly még sikerült őt kiragadni orvosai ügyességének; azonban a folyó év april 15-ének hajnalán csakugyan elszállt e nemes lélek porhüvelyéből; a bécsi Hoher Markton fekvő palota, hol annyi szűkölködő talált naponként vigasztalást, s mely egy boldog és kedélyes családi élet színhelye volt, gyásznak házává változott. — April 17-kén szenteltetett be, miután Rokitánszky tanár bebalzsamozta meghidegült tetemeit. Tömérdek nép özönlötte körül a végző tisztességtétel színhelyét, jelen volt ott a birodalmi főváros lakosságának színe-java. Nagyszerű gyászmenet, sok száz vonat követte Rappoltskirchenbe, hol april hó 18-ikán helyzetetett örök nyugalomra a családi sirboltba. S míg a jötetteket jutalmazó hála-érzet ki nem hal azon ezek

kebeléből, kiket segített és megvigasztalt, e sirbolt folyvást őszinte tisztelet és kegyelet búcsúhelye marad, s míg ezen akadémia csarnokaiban a művelt magyar nyelv hangjai zenének, a többi nagy alapítók során az ő neve is hálásan fog emlegettetni, és pedig annyival inkább, mert ő nem eredetére nézve volt magyar, mint sokan, kik az alapítók tábláján távollétük által tündöklenek, hanem magyar volt érzelmeiben, magyar volt azon nagyszerű kötelesség-érzetnél fogva, mely ez ország földének tulajdonosait, e haza áldásainak élvezőit arra inti, hogy tehetségük szerint áldozzanak oly czélokra, melyek a faj fennmaradását s nemesedését biztosítják.
